

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om vapenbrott

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om vapenbrott (RP 204/2024 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och förvaltningsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 7/2025 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 3/2025 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Janne Kanerva, justitieministeriet
- budgetråd Niina Huotari, finansministeriet
- ledande expert Mika Lehtonen, inrikesministeriet
- referendarieråd Jarmo Hirvonen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- justitieråd Heli Melander, högsta domstolen
- hovrättsråd Markku Mäkynen, Vasa hovrätt
- tingsdomare Mirva Sihvonen, Östra Nylands tingsrätt
- åklagaröverinspektör Karoliina Kontturi, Åklagarmyndigheten
- generaldirektör Anna Arola-Järvi, Brottspåföljdsmyndigheten
- enhetschef Venla Salmi, Brottspåföljdsmyndigheten
- polisjurist Tommi Reen, centralkriminalpolisen
- kriminalöverkommissarie Janne Koskela, polisinsättningen i Uleåborg
- ordförande Kari Salminen, Reservistförbundet
- förbundsstyrelsens vice ordförande, advokat Antti Hannula, Suomen Ampumaurheiluliitto ry
- advokat Katariina Kuronen, Finlands Advokater
- jakttskyttechef Jussi Partanen, Finlands Jägarförbund
- professor Sakari Melander
- professor Kimmo Nuotio
- professor Matti Tolvanen.

Betänkande

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Polisstyrelsen
- Finlands viltcentral
- Asekauppiaiden Liitto ry
- Suomen Asehistoriallinen Seura r.y.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i strafflagen, tvångsmedelslagen, lagen om ordningsbotsförseelser, skjutvapenlagen och ordningslagen. Strafflagens kapitel om vapenbrott ersätts med ett nytt kapitel där bestämmelserna ändras på många sätt.

Det föreslås att bärande av ett skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen fogas till gärningar som innebär grovt skjutvapenbrott. Enligt förslaget ska minimistraffet för ett sådant brott höjas till fängelse i två år.

Vidare föreslås det att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska bli en straffbar gärning. Straffet är fängelse i högst fyra år. Utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning betraktas i fortsättningen som ett sådant brott. Vid utredning av det nya brottet får teleavlyssning användas.

Vissa gärningsformer som närmast kan karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter överförs från kategorin skjutvapenbrott till lindrigt skjutvapenbrott. Det föreslås också att hot om fängelse fogas till det sistnämnda brottet.

Enligt förslaget ska maximistraffet för innehav av farligt föremål höjas till fängelse i två år och maximistraffet för innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan höjas till fängelse i ett år.

De lagändringar som gäller andra lagar än strafflagen är av teknisk natur till följd av de ändringar som görs i straffbestämmelserna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår betydande ändringar i strafflagens bestämmelser om vapenbrott. Strafflagens 41 kap. ses över i sin helhet och kompletteras med en ny straffbestämmelse om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Dessutom kompletteras straffbestämmelsen om

Betänkande

grovt skjutvapenbrott med en ny skärpningsgrund, det vill säga en ny kvalificeringsgrund. Samtidigt skärps också straffen för vapenbrott.

De föreslagna ändringarna grundar sig i stor utsträckning på skrivningarna i regeringsprogrammet. I regeringsprogrammet betonas åtgärder mot grov brottslighet, i synnerhet organiserad brottslighet. Syftet med de föreslagna ändringarna är att säkerställa en heltäckande och ändamålsenlig reglering om vapenbrott också i fråga om straffnivåerna. Ändringarna bedöms ha en brottsförebyggande verkan.

De ändringar som föreslås i propositionen motiveras med lägesbilden och utvecklingsperspektiven för vapenbrott samt behovet av att kännbart ingripa i och förhindra den typen av brottslighet (se RP, s. 25–27). Det konstateras att brottslighet som har samband med skjutvapen i allt högre grad högre grad än tidigare har kopplingar till grov brottslig verksamhet som äger rum inom grupper. I propositionen fästs också uppmärksamhet vid den organiserade brottslighetens allt starkare fotfäste, vapenbrottslighetens internationalisering, den svarta näthandeln med vapen och 3D-utskrivningen av skjutvapen. En anmärkningsvärd förändring i omvärlden är också Rysslands angrepp på Ukraina, eftersom det bedöms att vapen från kriget sannolikt kommer att spridas också till Finland. Dessutom fästs det i propositionen uppmärksamhet vid det allvarliga läget med skjutvapenvåld i Sverige. När det gäller farliga föremål och föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan lyfts det fram att det har blivit vanligare särskilt bland unga och grupper av unga att bära eggvapen. Ungdomsrånen har också ökat.

Förvaltningsutskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamhet vid Centralkriminalpolisens utredning från 2023, enligt vilken ungefär en fjärdedel av skjutvapenbrotten och de grova gärningsformerna av dem hade kopplingar till allvarlig eller organiserad brottslighet åren 2020–2022 (se FvUU 3/2025 rd, s. 3). Skjutvapen hör till basutrustningen inom den organiserade brottsligheten och de kan användas för att begå olika typer av brott och också för uppgörelser med andra kriminella och för brott mot helt utomstående. Inom den organiserade brottsligheten finns det en betydande koppling mellan skjutvapenbrottslighet och narkotikabrottslighet. Förvaltningsutskottet noterar i sitt utlåtande att skjutvapenbrottslighet i huvudsak är dold brottslighet som ofta avslöjas i samband med andra polisuppdrag, särskilt i samband med utredning av vålds- och narkotikabrott. Förvaltningsutskottet påpekar också att det vid brott mot liv och hälsa och rån i betydande grad används farliga föremål och föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan, i synnerhet eggvapen. Av en förfrågan som Centralkriminalpolisen gjorde bland polisinsatserna framgår det att det har blivit vanligare särskilt bland unga och grupper av unga att bära eggvapen. Eggvapen nämns som redskap i mer än en tredjedel av polisanmälningarna som gäller ungdomsrån. Förvaltningsutskottet anser i sitt utlåtande att de föreslagna ändringarna behövs och är motiverade.

Enligt grundlagsutskottet kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 7/2025 rd). Grundlagsutskottet fäster dock uppmärksamhet vid att straffbestämmelserna ska vara exakta och noggrant avgränsade och att straffen ska vara proportionerliga.

Lagutskottet anser att en total översyn av bestämmelserna i 41 kap. i strafflagen är befogad, eftersom inga ändringar har gjorts i de bestämmelserna på länge. Det är viktigt att effektivt bekämpa vapenbrott med tanke på att brottslighet med koppling till skjutvapen överlag är av farlig ka-

Betänkande

raktär och har starka kopplingar till organiserad brottslighet och olaglig vapenhandel. Skjutvapen och andra farliga föremål som avses i propositionen kan användas för att begå olika allvarliga brott. Redan bärande av skjutvapen och eggvapen kan medföra hotfulla och skrämmande situationer. Vidare äventyras den allmänna ordningen och säkerheten, eftersom det finns en risk för att den som bär ett vapen också använder det, vilket kan ha allvarliga konsekvenser. Även om det i ljuset av statistiken under de senaste åren inte har skett några större förändringar i antalet skjutvapenbrott eller brott som gäller innehav av farliga föremål, bedöms det utifrån polisens lägesbild och utvecklingsperspektiv att brottsligheten som har samband med vapen kan öka. Enligt uppgifter till utskottet bedöms beredskapen i form av skjutvapen ha ökat bland aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet. Det har då och då beslagttagits ansevärd mängder vapen av personer som har kopplingar till organiserad brottslighet eller av personer som hör till deras närmaste krets. Olika kriminella grupper kan via sina utländska nätverk ha direkta internationella kontakter med organisationer som smugglar vapen. Enligt uppgifter till utskottet är också olaglig näthandel med 3D-utskrivna vapen ett nytt och mycket allvarligt fenomen inom den olagliga vapenhandeln. Ett varnande exempel är också den allvarliga situationen med skjutvapenvåld i Sverige, som snabbt har förvärrats. Lagutskottet anser utifrån det som sägs ovan och de uppgifter som utskottet fått att det är motiverat att ha beredskap för och ingripa mer effektivt och kännbart i vapenbrott och de hot som de medför.

Sammantaget tillstyrker lagutskottet lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Gärningsformerna för skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott

Vissa gärningsformer för skjutvapenbrott föreslås i fortsättningen vara straffbara som lindriga skjutvapenbrott. Enligt propositionen rör det sig om gärningsformer som betraktas som överträdelser av administrativa skyldigheter och som därför anses vara lindrigare än skjutvapenbrott. Det är exempelvis fråga om försummelse av anmälan om och märkning av skjutvapen i strid med skjutvapenlagen (1/1998). Som motvikt föreslås det att straffskalan för lindrigt skjutvapenbrott ändras så att straffet för ett sådant brott också kan vara fängelse i sex månader. I nuläget kan den som begår lindrigt skjutvapenbrott endast straffas med böter.

Det finns i och för sig motiverade och godtagbara skäl till de föreslagna ändringarna (se RP, s. 31 och 55–57). Lagutskottet fäster dock vikt vid att syftet med skyldigheterna enligt skjutvapenlagen är att trygga myndighetstillsynen över skjutvapen och förhindra olaglig vapenhandel. Försummelse av skyldigheterna enligt skjutvapenlagen kan försvaga uppnåendet av ovan nämnda mål, och därför är det befogat att påföra lämpliga och proportionerliga straff för brott mot skyldigheterna. I bestämmelserna om skjutvapen ska också skyldigheterna enligt FN:s protokoll om skjutvapen och EU-lagstiftningen tas i beaktande. I ljuset av det som sägs ovan har lagutskottet med avvikelse från propositionen kommit fram till att vissa gärningsformer som enligt lagförslaget ska betraktas som lindriga skjutvapenbrott också i fortsättningen är motiverade att betraktas som skjutvapenbrott. Utskottets ändringsförslag behandlas närmare i detaljmotiveringen (41 kap. 1 och 4 § i lagförslag 1).

Betänkande

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott

Det föreslås att 41 kap. i strafflagen kompletteras med en ny straffbestämmelse om hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott (41 kap. 2 § i lagförslag 1). Enligt bestämmelsen blir det straffbart att inneha ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller att låna ut eller överlåta ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för ett terroristbrott (1 mom.). Enligt bestämmelsen döms också den som till en organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen (2 mom.) Straffet föreslås vara fängelse i högst fyra år.

I den föreslagna straffbestämmelsen är det fråga om situationer där hanteringen av ett skjutvapen är förenad med abstrakt fara för att ett allvarligt brott begås i framtiden och bestämmelsen har riktats särskilt mot verksamhet i organiserade kriminella sammanslutningar. Brotts som gäller hantering av skjutvapen är till sin karaktär gärningar som tidsmässigt infaller före till exempel förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa. Det föreslås att straffbarheten utvidgas till ett tidigare skede än tidigare, eftersom det vid beredningen av propositionen har ansetts att strafflagens bestämmelser om straffbarhet för förberedelse till vissa brott och deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet inte är tillräckliga (se RP, s. 15, 38 och 47–48).

Lagutskottet förordar att strafflagen kompletteras med en ny straffbestämmelse i syfte att säkerställa en heltäckande straffreglering om skjutvapen. Även om den föreslagna bestämmelsen särskilt gäller verksamhet i organiserade kriminella sammanslutningar, är det motiverat att dess tillämpningsområde är mer omfattande än så, eftersom också enskilda personer och grupper som inte uppfyller definitionen av en organiserad kriminell sammanslutning kan orsaka sådan betydande fara som är förknippad med brott som begås genom användning av skjutvapen.

Vid införandet av straffbestämmelser måste man på behörigt sätt beakta de allmänna villkor för begränsning av användningen av straffrätt som lagutskottet tidigare i olika sammanhang har lyft fram och de kriminaliseringsprinciper som delvis gäller samma frågor samt den avgränsning som bör göras i lagstiftningen på grund av de grundläggande fri- och rättigheterna (se LaUB 4/2025 rd och tidigare betänkanden och utlåtanden som nämns där). Eftersom den nya straffbestämmelsen utvidgar området för straffbarheten till ett tidigare skede än i nuläget, är det viktigt att straffbestämmelserna av rättssäkerhetsskäl och enligt legalitetsprincipen formuleras så exakt och noga avgränsat som möjligt (se GrUU 7/2025 rd och LaUB 8/2013 rd). Av den anledningen är det nödvändigt att ändra paragrafen och precisera och komplettera motiveringen till den på det sätt som anges närmare i detaljmotiveringen.

Rekvisiten för grovt skjutvapenbrott

Det föreslås att bärande av ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen läggs till som ny kvalificeringsgrund för grovt skjutvapenbrott (41 kap. 3 § 1 mom. 4 punkten i lagförslag 1). I nuläget är en sådan gärning straffbar som ett skjutvapenbrott av grundformen. För att en gärning ska betraktas

Betänkande

som grovt skjutvapenbrott förutsätts det också i fortsättningen på det sätt som är utmärkande för de grova gärningsformerna att brottet även bedömt som en helhet är grovt.

Enligt justitieministeriets utredning om avgörandep Praxis vid tre tingsrätter 2022 har cirka 90 procent av skjutvapenbrotten och de grova skjutvapenbrotten handlat om olovligt innehav. Dessutom har det bedömts att cirka 20 procent av skjutvapenbrotten gäller innehav av skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel (se RP, s. 23).

Förvaltningsutskottet har ansett att den föreslagna ändringen är motiverad och konstaterat att vapen kan användas för att begå brott mot liv eller andra våldsbrott. Även människors frihet kan kränkas till exempel genom vapenhot. (Se FvUU 3/2025 rd.) Innehav av redskap som lämpar sig för användning av våld på allmän plats orsakar också otrygghet. Förvaltningsutskottet har påpekat att bärande av ett skjutvapen utan rätt att inneha ett sådant vapen äventyrar den allmänna ordningen och säkerheten och möjliggör dess användning för ett uppsåtligt brott. Den som uppsåtligt bär på ett skjutvapen utan rätt att inneha ett sådant vapen kan anses förbereda sig att använda vapnet, eller så kan det i en viss situation rentav vara personens avsikt, trots att syftet med användningen ännu inte är helt klart. Förvaltningsutskottet har dock ansett att det med tanke på den som tillämpar lagen fortfarande är befogat att förtydliga tolkningen av lagen och ge ytterligare verktyg för bedömningen av gärningens grovhet.

Lagutskottet instämmer i det som förvaltningsutskottet anför och förordar att en ny kvalificeringsgrund tas in i straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott. Eftersom rätten att inneha ett skjutvapen grundar sig på ett av en myndighet beviljat, noggrant reglerat och övervakat tillstånd, kan man i enlighet med propositionens utgångspunkter anse att uppsåtligt bärande av ett olovligt skjutvapen på allmän plats innebär en risk för att vapnet används för brottslig verksamhet. Det rör sig alltså om en gärning som innebär särskild fara och som kan få allvarliga konsekvenser.

Motiveringen till den nya kvalificeringsgrunden bör ändå preciseras och kompletteras på det sätt som beskrivs i detaljmotiveringen längre fram, särskilt för att klargöra i vilka situationer den ska tillämpas och i vilka situationer den inte ska tillämpas. Sakkunniga har ansett att det utifrån propositionen förblir oklart hur man bedömer situationer där en person i sig har tillstånd att inneha ett vapen, men bär vapnet på allmän plats eller i ett trafikmedel i strid med sitt vapentillstånd och därmed i strid med skjutvapenlagen. Den nya kvalificeringsgrunden har också ansetts lämna rum för tolkning i fråga om tillämpningen bland annat i situationer som hänför sig till hobbyverksamhet och ärvda vapen (se även FvUU 3/2025 rd, s. 5). Det har också ansetts vara oklart om det i sig räcker att den nya kvalificeringsgrunden uppfylls för att gärningen ska betraktas som grovt skjutvapenbrott. Flertydigheten kan anses ha särskild betydelse med tanke på att det föreslås att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs avsevärt.

Höjning av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott

Det föreslås i enlighet med regeringsprogrammet att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs från fängelse i fyra månader till fängelse i två år. Avsikten är att säkerställa att de fängelsestraff som döms ut för grova skjutvapenbrott i regel är ovillkorliga. Det föreslås inga ändringar i maximistraffet, alltså är det också i fortsättningen fängelse i fyra år.

Betänkande

Grundlagsutskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamhet vid straffpåföljdens proportionalitet (se GrUU 7/2025 rd). Enligt grundlagsutskottet är den ändring som föreslås i straffskalan för grovt skjutvapenbrott synnerligen betydande. Det påpekas att det föreslagna strängare minimistraffet dessutom leder till att de fängelsestraff som döms ut för grovt skjutvapenbrott i huvudsak blir ovillkorliga.

Grundlagsutskottet noterar i sitt utlåtande också att den föreslagna straffskalan är mycket snäv, vilket bedöms kunna leda till att bedömningen av klandervärdheten av de gärningar som omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelsen om grovt skjutvapenbrott inte kan genomföras på ett sätt som i tillräcklig grad skiljer mellan olika gärningar i fråga om klandervärdhet. Om förslaget genomförs inskränker det avsevärt domstolens prövningsrätt i fråga om påförandet av straff, påpekar grundlagsutskottet.

Enligt grundlagsutskottet bör straffskalan göra det möjligt för domstolarna att på ett adekvat och rättvist sätt beakta skillnaderna i klandervärdheten i de gärningar som rekvisiten för ett specifikt brott omfattar. Således är den föreslagna straffskalan i 41 kap. 3 § i strafflagen i någon mån problematisk med avseende på proportionalitetskravet. Grundlagsutskottet anser emellertid inte att påföljden är godtycklig och bestämmelserna inverkar inte heller, med beaktande av lagstiftarens prövningsrätt, på lagstiftningsordningen. Grundlagsutskottet anser dock att lagutskottet av konstitutionella skäl bör ändra bestämmelserna om påföljder i 41 kap. 3 § i strafflagen.

Sakkunniga har i sig understött en höjning av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott, men flera sakkunniga har förhållit sig kritiska till en höjning av minimistraffet uttryckligen till två års fängelse och ansett att förslaget är problematiskt med tanke på att straffen ska vara proportionerliga i förhållande till brotten. Det har påpekats att det skulle vara tillräckligt att höja minimistraffet exempelvis till ett eller ett och ett halvt års fängelse.

Å andra sidan har en del sakkunniga också ansett att minimistraffet inte ska ändras i förhållande till nuläget. Det nuvarande minimistraffet har bäst ansetts återspegla straffvärdet för grovt skjutvapenbrott, också med beaktande av att propositionen inte innehåller särskilt heltäckande eller vägande skäl för det föreslagna minimistraffet eller för att grovt skjutvapenbrott i regel ska straffas med ovillkorligt fängelse.

Såväl i grundlagsutskottets utlåtande som vid lagutskottets sakkunnigutfrågning har påpekats att det föreslagna minimistraffet bör utvärderas noggrant. Enligt grundlagsutskottets vedertagna utlåtandepaxis måste strängheten i en straffpåföljd stå i rätt proportion till gärningens klandervärdhet och straffsystemet måste genomgående uppfylla proportionalitetskravet (ursprungligen GrUU 23/1997 rd, s. 2/II, se också t.ex. GrUU 9/2016 rd, s. 3, GrUU 56/2014 rd, s. 3 och GrUU 16/2013 rd, s. 2 och GrUU 37/2024 rd, stycke 3). Grundlagen sätter inte i sig några strikta gränser för straffskärpning så länge det finns godtagbara grunder för ändringarna. Grundlagsutskottet har påpekat att grundlagens stiftare inte hade för avsikt att kontrollera straffsystemets allmänna utveckling (GrUU 9/2016 rd). Grundlagsutskottet har allmänt konstaterat att lagstiftaren har rätt stort spelrum vid kriminalisering (GrUU 23/1997 rd, s. 2/I). Proportionalitetskravet förutsätter dessutom en avvägning av om den föreslagna straffrättsliga lagstiftningen är nödvändig (GrUU 23/1997 rd, s. 2/II).

Betänkande

Laguskottet noterar allmänt att brottets straffvärde är den centrala frågan när det föreskrivs om straffskalor eller görs ändringar i dem. Brottets straffvärde bedöms utifrån hur skadliga, farliga och klandervärda gärningsformerna är. Om straffvärdet för ett brott senare anses ha förändrats, kan straffskalan justeras. När det föreskrivs om en ny straffskala eller en befintlig straffskala justeras ska uppmärksamhet dessutom fästas vid att skalan är proportionerlig och konsekvent med tanke på strafflagens interna systematik.

Den ändring som föreslås i propositionen aktualiserar frågan om det har skett sådana förändringar i straffvärdet för grovt skjutvapenbrott som gör att det är motiverat eller överhuvudtaget nödvändigt att höja minimistraflet och om en höjning av minimistraflet från fyra månader uttryckligen till två år är motiverad och proportionerlig.

Laguskottet påpekar utifrån det som sägs ovan att vapenbrottsligheten till sin karaktär har blivit allt allvarligare under de senaste åren. Därför är det också befogat att se över straffvärdet i fråga om denna typ av brottslighet. Även om den föreslagna ändringen grundar sig på skrivningen i regeringsprogrammet, talar i synnerhet det faktum att brottslighet som har koppling till skjutvapen allmänt är av farlig karaktär samt lägesbilden och utvecklingsperspektiven för den brottsligheten för en höjning av minimistraflet för grovt skjutvapenbrott. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid de nära kopplingarna mellan vapenbrottsligheten och allvarlig och organiserad brottslighet samt olaglig vapenhandel.

Också situationen och lagstiftningslösningarna i de övriga nordiska länderna bör beaktas i detta sammanhang, även om det är klart att strafflagstiftningen regleras och ses över utifrån nationella utgångspunkter och behov. I Sverige har lagstiftningen om vapenbrott skärpts betydligt under de senaste åren på grund av att den allvarliga brottsligheten med skjutvapen har ökat. Minimistraflet för grovt vapenbrott är för närvarande fyra års fängelse och maximistraflet sju års fängelse. Om det är fråga om ett synnerligen grovt vapenbrott är minimistraflet sex års fängelse och maximistraflet tio års fängelse. I Norge döms en person som är beväpnad på en allmän plats till böter eller fängelse i högst ett år, i grova fall till böter eller fängelse i högst tre år. I övrigt är straffet för grovt skjutvapenbrott i Norge böter eller fängelse i högst sex år. I Danmark är straffet för skjutvapenbrott som begås under särskilt försvårande omständigheter fängelse i minst två och högst åtta år. För vissa gärningar är maximistraflet dock fängelse i sex år. Som försvårande omständighet betraktas innehav av skjutvapen på allmän plats. I vissa fall är maximistraflet sexton års fängelse.

Mot bakgrund av det som sägs ovan anser laguskottet att det för att effektivt bekämpa vapenbrottsligheten och de hot som den medför är viktigt att straffen för grova skjutvapenbrott är proportionerliga i förhållande till deras klandervärde. Särskilt höjningen av minimistraflet inverkar på straffpraxis. Det beror på att straffet enligt den praxis som iakttas vid bestämmande av straff mäts utifrån den nedersta fjärdedelen av straffskalan.

Sakkunniga har fäst uppmärksamhet vid den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott (41 kap. 3 § 1 mom. 4 punkten i lagförslag 1) och ansett att straffvärdet för den nya gärningsformen inte motsvarar de nuvarande gärningsformerna, eftersom den nya kvalificeringsgrunden innebär att mindre klandervärda gärningar än tidigare är straffbara som grovt skjutvapenbrott. Laguskottet anser dock att den gärning som avses i den nya kvalificeringsgrunden kan anses vara

Betänkande

särskilt klandervärd och innebära fara, eftersom den går ut på att en person uppsåtligen har rört sig med ett olovligt vapen. En sådan gärning kan vara farligare och med större sannolikhet ha allvarliga följder än de gärningar som avses i de nuvarande kvalificeringsgrunderna för grovt skjutvapenbrott. Det är därför motiverat att så effektivt som möjligt förhindra att olovliga skjutvapen bärs på allmänna platser. Det är dock klart att de nuvarande kvalificeringsgrunderna gäller särskilt allvarliga gärningar, eftersom de till exempel handlar om gärningar som har att göra med ett särskilt farligt skjutvapen eller ett stort antal skjutvapen, att eftersträva betydande ekonomisk vinning eller att brottet begås särskilt planmässigt. Sådana gärningar tyder på olaglig vapenhandel och organiserad och annan allvarlig brottslig verksamhet och kan således leda till omfattande brottslighet och i enskilda fall till att allvarliga brott begås. Därför är det motiverat att höja minimistraflet för grovt skjutvapenbrott i fråga om alla kvalificeringsgrunder.

Höjningen av minimistraflet för grovt skjutvapenbrott till två års fängelse enligt propositionen är i flera avseenden en exceptionell ändring av strafflagen. Den nuvarande straffskalan för grovt skjutvapenbrott (fängelse i 4 månader–4 år) är typisk för grova gärningsformer. Den föreslagna straffskalan (fängelse i 2–4 år) avviker däremot från de straffskalor som införts vid totalreformen av strafflagen (böter, böter–fängelse i 6 månader, böter–fängelse i 1 år, böter–fängelse i 2 år, fängelse i 4 månader–4 år, fängelse i 1–10 år och fängelse i 2–10 år). Strafflagen omfattar i nuläget inte heller någon motsvarande skala som den som föreslås. Dessutom är den föreslagna skalan snäv. Det är också fråga om en betydande skärpning av straffskalan, eftersom minimistraflet blir sex gånger strängare än i nuläget om förslaget genomförs. Det har betydande följdverkningar, eftersom de fängelsestraff som döms ut i huvudsak blir ovillkorliga, vilket i sin tur har betydande ekonomiska konsekvenser särskilt för verkställigheten av brottspåföljder.

I strafflagen används dock redan nu skalor som avviker från skalorna som införts vid totalreformen av strafflagen. Till exempel är straffet för vissa terroristbrott som avses i 34 a kap. i strafflagen fängelse i minst fyra månader och högst åtta år. För mindre allvarliga brott föreskrivs i strafflagen skalor som är snäva i fråga om fängelsestraff, men där det dessutom finns möjlighet att förelägga böter (böter–fängelse i 3 månader, böter–fängelse i 6 månader, böter–fängelse i 1 år och böter–fängelse i 2 år). Av de vanligaste straffskalorna enligt vilka endast fängelse kan dömas ut är den snävaste skalan fängelse i 4 månader–4 år. Den skalan används allmänt i fråga om grova gärningsformer av brott. Vid viss grova brott används dock snävare och ovanligare straffskalor. Skalan för grov kränkning av kommunikationshemlighet är fängelse i 14 dygn–3 år och skalan för grovt tullredovisningsbrott och för vissa brott som begåtts i terroristiskt syfte är fängelse i 4 månader–3 år. Vid vissa militära brott som är straffbara enligt 45 kap. i strafflagen används ännu snävare och för strafflagen helt exceptionella straffskalor för fängelsestraff (fängelse i 14 dygn–3 månader, fängelse i 14 dygn–6 månader, fängelse i 14 dygn–1 år och fängelse i 14 dygn–2 år). Påföljdsalternativet för dessa brott är dock disciplinstraff. Enligt utredning till utskottet känner man inte till några problem med tillämpningen av exceptionella och snäva straffskalor, även om brotten i fråga sällan behandlas i straffprocessen.

Grovt skjutvapenbrott och det föreslagna minimistraflet för det har vid lagutskottets sakkunnigutfrågning också jämförts med andra allvarliga brott och straffskalorna för dem, såsom grovt narkotikabrott, grov misshandel, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn och grovt rån. Det har då inte ansetts att grovt skjutvapenbrott till sin klandervärdhet kan jämföras med andra grova brott.

Betänkande

Lagutskottet påpekar att minimistraflet för flera allvarliga brott är ett eller två års fängelse. Till exempel är minimistraflet för grov misshandel och grovt narkotikabrott fängelse i ett år. För till exempel våldtäkt mot barn, grov människohandel och grovt rån är ministraflet två års fängelse. Maximistraflet för ovan nämnda brott är dock fängelse i tio år. Däremot är maximistraflet för grovt skjutvapenbrott för närvarande fängelse i högst fyra år, och i propositionen föreslås inga ändringar i detta. Skillnaderna i maximistraffen uttrycker således att de allvarligaste gärningsformerna i fråga om de brott för vilka maximistraflet är tio års fängelse är betydligt mer klandervärda än de allvarligaste gärningsformerna i fråga om grovt skjutvapenbrott. De bredare straffskalorna för andra brott tillåter också betydligt strängare fängelsestraff än vad som kan dömas ut för grovt skjutvapenbrott när den föreslagna höjningen av minimistraflet genomförs.

Utskottet hänvisar i detta sammanhang också till statistiska uppgifter om domar för grov misshandel och grovt narkotikabrott. Enligt Statistikcentralens uppgifter var genomsnittslängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömdes ut för grov misshandel 25,6 månader år 2023. Genomsnittslängden på ovillkorliga fängelsestraff som dömdes ut för grova narkotikabrott samma år var 51,8 månader. Dessa uppgifter gäller domar där de nämnda brotten var de enda brotten eller de allvarligaste brotten i domen. Om minimistraflet för grovt skjutvapenbrott höjs på det föreslagna sättet, är den nedersta fjärdedelen av straffskalan, som är av särskild betydelse när straffet ska bestämmas, fängelse i 2 år–2 år och 6 månader, medan den för grov misshandel är fängelse i 1 år–3 år och 3 månader. Höjningen av minimistraflet för grovt skjutvapenbrott till det föreslagna fängelsestraffet på två år leder inte till att den genomsnittliga längden på de ovillkorliga fängelsestraffen som döms ut motsvarar de som döms ut för grova narkotikabrott.

Skillnaderna i straffskalornas omfattning måste beaktas också när straffet mäts för fler än en gärning till exempel vid grov misshandel med skjutvapen på allmän plats, eftersom innehav av ett olovligt skjutvapen då i praktiken ofta bedöms vara ett brott som hör samman med en allvarligare gärning. Det faktum att minimistraflet för grov misshandel är lägre än minimistraflet för grovt skjutvapenbrott innebär inte att grovt skjutvapenbrott betraktas som det allvarligaste brottet i brottshelheten när straffet döms ut. Liknande aspekter gäller till exempel grovt rån med skjutvapen, för vilket maximistraflet är fängelse i tio år. Enligt uppgift kan situationen dock bedömas bli inkonsekvent i förhållande till olaga hot, för vilka också bötesstraff kan dömas ut. Det kan till exempel vara fråga om en situation där ett olaga hot äger rum på en allmän plats genom att en person lyfter ett olovligt vapen mot en annan och hotar denne med en brottslig gärning. Enligt uppgift leder den föreslagna ändringen av minimistraflet för grovt skjutvapenbrott då till en situation där straffsystemet i sin helhet inte uppfyller kravet på proportionalitet.

Sakkunniga har också uttryckt oro över vilka eventuella konsekvenser höjningen av minimistraflet har för unga personer. Av de statistiska uppgifter som ingår i propositionen framgår dock att unga personer nästan inte alls döms för skjutvapenbrott eller grova skjutvapenbrott. När det gäller gärningsmän under 18 år leder bestämmelserna i 6 kap. i strafflagen till att ovillkorligt fängelsestraff i allmänhet inte döms ut i en situation där en person i den åldersgruppen har gjort sig skyldig till grovt skjutvapenbrott.

För en noggrann bedömning av den föreslagna ändringen och med beaktande av att man vid beredningen av propositionen på grund av skrivningen i regeringsprogrammet inte har övervägt an-

Betänkande

dra straffskalor, har lagutskottet av justitieministeriet fått uppgifter om följande straffskalor och hur de påverkar kostnaderna och fångantalet:

- fängelse 1–4 år
- fängelse 1–10 år
- fängelse 1 år och 6 månader–4 år
- fängelse 1 år och 6 månader–5 år
- fängelse 2–5 år.

För att uppgifterna ska vara jämförbara har man i kalkylerna utnyttjat de uppgifter om domar och straff och uträkningsgrunderna för deras konsekvenser som framgår av propositionen, inklusive en straffelasticitet på 15 procent.

Av den utredning som utskottet fått framgår sammanfattningsvis att kostnaderna för genomförandet av de ovan nämnda alternativen och konsekvenserna för antalet fångar bedöms vara följande jämfört med det som föreslås i propositionen.

Tabell 1

De konsekvenser som ändringarna i fråga om grovt skjutvapenbrott har för verkställighetskostnaderna och fångantalet.

	2026	2027—
Förslag enligt RP	10,47 miljoner euro 87,5 fängelseplatser	20,94 miljoner euro 175 fängelseplatser
fängelse 1–4 år	5,465 miljoner euro 45,5 fängelseplatser	10,93 miljoner euro 91 fängelseplatser
fängelse 1–5 år	7,14 miljoner euro 59,5 fängelseplatser	14,28 miljoner euro 119 fängelseplatser
fängelse 1 år 6 mån.–4 år	7,905 miljoner euro 66 fängelseplatser	15,81 miljoner euro 132 fängelseplatser
fängelse 1 år 6 mån.–5 år	9,94 miljoner euro 83 fängelseplatser	19,88 miljoner euro 166 fängelseplatser
fängelse 2–5 år	12,905 miljoner euro 107,5 fängelseplatser	25,81 miljoner euro 215 fängelseplatser

Tabell 2

De konsekvenser som samtliga förslag har för verkställighetskostnaderna och fångantalet (grovt skjutvapenbrott, hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, innehav av farligt föremål och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan).

Betänkande

	2026	2027—
Förslag enligt RP	11,505 miljoner euro 96 fängelseplatser	23,01 miljoner euro 192 fängelseplatser
grovt skjutvapenbrott fängelse 1–4 år	6,50 miljoner euro 54 fängelseplatser	13,00 miljoner euro 108 fängelseplatser
grovt skjutvapenbrott fängelse 1–5 år	8,175 miljoner euro 68 fängelseplatser	16,35 miljoner euro 136 fängelseplatser
grovt skjutvapenbrott fängelse 1 år 6 mån.–4 år	8,94 miljoner euro 74,5 fängelseplatser	17,88 miljoner euro 149 fängelseplatser
grovt skjutvapenbrott fängelse 1 år 6 mån.–5 år	10,975 miljoner euro 91,5 fängelseplatser	21,95 miljoner euro 183 fängelseplatser
grovt skjutvapenbrott fängelse 2–5 år	13,94 miljoner euro 116 fängelseplatser	27,88 miljoner euro 232 fängelseplatser

Lagutskottet påpekar att om straffskalan för grovt skjutvapenbrott skulle vara minst ett och högst fyra års fängelse, skulle det vara fråga om en bredare skala än den som nu föreslås, även om den skulle vara exceptionell i det avseendet att en sådan skala inte annars används i strafflagen. En höjning av minimistraffet till ett års fängelse skulle vara en betydande ändring jämfört med nuläget och innebära att de ovillkorliga fängelsestraffen ökar avsevärt i förhållande till de villkorliga, samtidigt som de ovillkorliga fängelsestraffen skulle bli längre än i nuläget. Det skulle emellertid också vara möjligt att döma ut villkorliga fängelsestraff.

Om straffskalan för grovt skjutvapenbrott skulle vara fängelse i minst ett år och sex månader och högst fyra år skulle skalan vara bredare än den som nu föreslås, även om den skulle vara exceptionell i det avseendet att ett sådant minimistraff inte används i strafflagen i nuläget. Det skulle vara en betydande höjning jämfört med nuläget, men den skulle fortfarande tillåta att villkorliga fängelsestraff döms ut. När fängelsestraffet närmar sig två år skulle antalet villkorliga straff som döms ut dock vara litet. Det beror på 6 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen, där det föreskrivs att ett fängelsestraff som uppgår till högst två år kan förklaras villkorligt.

Om minimistraffet för grovt skjutvapenbrott skulle höjas till fängelse i ett eller ett och ett halvt år och maximistraffet samtidigt skulle höjas till fängelse i fem år, skulle det vara fråga om en bredare straffskala än den som nu föreslås. Det kan bedömas att färre fängelsestraff då förklaras villkorliga än om maximistraffet skulle förbli fyra års fängelse. Om minimistraffet för grovt skjutvapenbrott däremot höjs till två års fängelse och maximistraffet till fem års fängelse, skulle knappt några fängelsestraff förklaras villkorliga med beaktande av 6 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen.

I fråga om ett maximistraff på fem år bör det dock noteras att även om det för närvarande används i viss mån i strafflagen, grundar det sig på EU-förpliktelseerna och det har inte funnits något nationellt handlingsutrymme när bestämmelserna har verkställts. Lagutskottet har inte heller då ansett att ett maximistraff på fem år är problemfritt med avseende på konsekvensen i strafflagen (se LaUB 2/2025 rd, s. 4, och där nämnda LaUU 34/2022 rd, och där nämnda LaUU 17/2022 rd, LaUU 2/2022 rd, LaUB 9/2021 rd, s. 4, LaUU 7/2021 rd, LaUU 15/2017 rd, LaUB 29/2014 rd, s.

Betänkande

3, och LaUU 16/2013 rd. Mot bakgrund av det som sägs ovan är det motiverat att förhålla sig kritiskt till att på rent nationella grunder införa ett maximistraff på fem år.

I ljuset av det som sägs ovan kan det mest relevanta alternativet till den föreslagna straffskalan anses vara en straffskala enligt vilken fängelse kan dömas ut i minst ett och högst fyra år. Det skulle också i fråga om de ekonomiska konsekvenserna vara ett avsevärt förmånligare alternativ än det som nu föreslås.

Å andra sidan bör man beakta den nära kopplingen mellan grovt skjutvapenbrott och organiserad brottslighet och olaglig vapenhandel samt nuvarande straffpraxis, som i ljuset av propositionen kan anses vara tämligen lindrig. Av de straff som dömdes ut för grova skjutvapenbrott 2019–2023 var 48 procent ovillkorliga fängelsestraff och 46 procent villkorliga fängelsestraff (se RP, s. 21 och 22). Dessutom dömdes samhällstjänst och övervakningsstraff ut i några enskilda fall. Genomsnittslängden på de ovillkorliga fängelsestraffen var mindre än ett år (som kortast 9,5 månader 2021 och som längst 12,3 månader 2019). Utskottet anser att en höjning av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott till ett års fängelse inte skulle medföra någon betydande ändring i straffpraxis, eftersom man när straffet bestäms allmänt följer den linjen att fängelsestraffets längd mäts utifrån den nedersta fjärdedelen av straffskalan.

Lagutskottet har utifrån det som anförts ovan beslutat att förorda att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs till två års fängelse på det sätt som föreslås i propositionen. Det är fråga om en betydande och exceptionell höjning av minimistraffet, men utskottet har kommit fram till att förslaget på de särskilda grunder som anges ovan är godtagbart. Utskottet betonar att det inte är fråga om ett prejudikat utifrån vilket man kan dra allmänna slutsatser som gäller ändringar i straffen för andra brott, utan utskottets slutsats gäller endast den aktuella lagändringen. Utskottet noterar också att alternativa minimistraff och straffskalor samt deras konsekvenser har utretts och bedömts först i riksdagen i samband med utskottsbehandlingen. Med tanke på lagberedningens kvalitet, öppenhet och effektivitet samt riksdagens kunskapsunderlag och beslutsfattande är det viktigt att alternativa handlingsvägar och konsekvenserna av dem bedöms redan vid beredningen av propositionen på det sätt som anges i anvisningarna för utarbetande av regeringspropositioner.

Eftersom det är fråga om en betydande och exceptionell höjning av minimistraffet förutsätter lagutskottet att man noga följer hur lagändringen tillämpas, fungerar och vilka konsekvenser den har. Lagutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande i ärendet.

Det nuvarande maximistraffet på fyra år för grovt skjutvapenbrott är enligt utskottets uppgifter lämpligt och främjar också proportionaliteten i förhållande till straffskalorna för andra allvarliga brott. Det nuvarande maximistraffet bör således kvarstå. Detta leder till en snäv straffskala, men utskottet anser ändå att det är möjligt att i tillräcklig utsträckning och på ett rättvist sätt beakta skillnaderna i olika gärningars klandervärdhet.

Lagutskottet fäster slutligen uppmärksamhet vid propositionsmotiven, där det konstateras att den klausul som gäller bedömning av brottet som helhet i fortsättningen trots att straffskalan smalnar avsevärt gör det möjligt att undvika oskäliga slutresultat när straffet bestäms (se RP, s. 36). Grundlagsutskottet har inte ansett att det är ändamålsenligt att stödja sig på en sådan helhetsbedömning (se GrUU 7/2025 rd). Lagutskottet betonar att klausulen om helhetsbedömning som gäl-

Betänkande

ler grovt skjutvapenbrott inte får användas på ett sätt som avviker från den helhetsbedömning som är typisk för grova gärningsformer i syfte att undvika sådana strängare straff som följer av ändringen av straffskalan.

Konsekvenser

De föreslagna ändringarna bedöms ha flera positiva konsekvenser. Lagändringarna som gäller skjutvapen bedöms på årsnivå leda till ett flertal färre brott mot liv. När det gäller farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan bedöms ändringarna i straffskalan i sin tur i betydande grad minska särskilt misshandels- och rånbrott. Ändringarna bedöms också främja allmän ordning och säkerhet.

De föreslagna ändringarna har om de genomförs betydande ekonomiska konsekvenser. Antalet fångar uppskattas öka avsevärt, vilket beräknas medföra årliga merkostnader på cirka 23 miljoner euro. Dessutom tillkommer en engångskostnad på cirka 8,1 miljoner euro för inrättandet av fängelseplatser. Också polismyndighetens, åklagarmyndighetens och domstolarnas arbetsmängd beräknas öka, vilket ökar de årliga kostnaderna för straffprocessen med drygt 1 miljon euro från och med 2026.

Lagutskottet framhåller att det är nödvändigt att säkerställa tillräckliga anslag för polisen, åklagarna, domstolarna och Brottsförklaringsmyndigheten med beaktande av reformens ekonomiska konsekvenser. Utskottet fäster särskild uppmärksamhet vid Brottsförklaringsmyndighetens resurser, eftersom skärpningen av straffen avsevärt ökar antalet fångar och således förutsätter fler fängelseplatser och mer personal. Anslagsläget för Brottsförklaringsmyndigheten har dock redan länge varit svårt och slutna fängelser och häkten är redan i nuläget fulla och lider av allvarlig överbeläggning. Lagutskottet har behandlat Brottsförklaringsmyndighetens resurser närmare i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2026–2029 (se LaUU 1/2025 rd, s. 3 och 4).

Uppföljning

Lagutskottet förutsätter att totalreformen av 41 kap. i strafflagen följs upp. Särskilt införandet av en ny kvalificeringsgrund i straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott och höjningen av minimistraffet för grovt skjutvapenbrott är betydande ändringar både principiellt och från praktisk synpunkt, och de har också avsevärda ekonomiska konsekvenser. Därför är det viktigt att noga följa hur ändringarna tillämpas och vilka ekonomiska och andra konsekvenser de har samt hur straffpraxis utformas. Om det uppkommer problem måste omedelbara lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder vidtas för att avhjälpa dem. En rapport om uppföljningen av straffpraxis och konsekvenserna ska lämnas till lagutskottet före utgången av 2030. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande*).

Betänkande

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av 17 och 41 § i strafflagen

41 kap. Om vapenbrott

1 §. Skjutvapenbrott. Det föreslås att de gärningar som är straffbara enligt 1 mom. 4–8 punkten i den gällande paragrafen i fortsättningen överförs till 4 § och betraktas som lindriga skjutvapenbrott. Samtidigt föreslås det att hot om fängelse fogas till straffskalan för lindrigt skjutvapenbrott. Lagutskottet anser med hänvisning till det som sägs i utskottets överväganden ovan att gärningar som är straffbara enligt 1 mom. 5 och 6 punkten i den gällande paragrafen kan ändras så att de i fortsättningen blir straffbara som lindriga skjutvapenbrott, men att det är motiverat att de gärningar som avses i 4, 7 och 8 punkten också i fortsättningen är straffbara som skjutvapenbrott. Utskottet föreslår därför att det till paragrafens *1 mom.* fogas *nya 4–6 punkter* som motsvarar 4 § 1 mom. 1, 4 och 5 punkten i propositionen.

I propositionsmotiven betonas att fängelsestraff kopplas till vissa fall av lindrigt skjutvapenbrott (se RP, s. 94). Fängelsestraff kan komma på fråga till exempel i fall där gärningen gäller flera skjutvapen eller där det är motiverat att rikta kraftigare klanderbedömning än normalt till gärningsmannen, exempelvis på grund av strävan efter ekonomisk vinning eller brottets planmässighet eller därför att gärningen har koppling till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet. Lagutskottet anser att propositionsmotiven lämpar sig för gärningarna också när de förblir straffbara som skjutvapenbrott av grundformen.

Även om utskottet föreslår att gärningarna förblir straffbara som skjutvapenbrott, anser utskottet det inte motiverat att de i vissa situationer kan bli straffbara som grova skjutvapenbrott, också med beaktande av att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs. Gärningarna i fråga bör därför falla utanför straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott. Utskottet föreslår därför en ändring som gäller detta i 3 §.

2 §. Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott. Enligt *1 mom.* i den nya straffbestämmelsen blir det straffbart att inneha ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen eller att låna ut eller överlåta ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för ett terroristbrott. Enligt paragrafens *2 mom.* döms också den som till en organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen. Som straff föreslås fängelse i högst fyra år.

Grundlagsutskottet har ansett att den föreslagna straffbestämmelsen är tämligen komplicerad (se GrUU 7/2025 rd). Enligt grundlagsutskottet lämnar ordalydelsen ”under omständigheter där vapnet är ägnat att bli använt” i den föreslagna bestämmelsen mycket utrymme för tolkning. Dessutom blir formuleringen i början av den föreslagna paragrafens 1 mom. om olika gärningsformer och rekvisiten som anknyter till dem oklar. Grundlagsutskottet har påpekat att lagutskottet måste precisera bestämmelserna i paragrafen av skäl som beror på 8 § i grundlagen. Dessutom är det

Betänkande

motiverat att i 1 mom. tydligt skilja mellan olika gärningsformer, till exempel genom numrering och gruppering.

För att förtydliga paragrafens struktur föreslår lagutskottet att de olika gärningsformerna i 1 mom. fördelas på två olika punkter och att brott som är av betydelse med tanke på omständigheterna tas in i *ett nytt 2 mom.* Det leder till att det i propositionen föreslagna 2 mom. blir *ett nytt 3 mom.*

Brott som hänför sig till omständigheterna behöver beskrivas på något sätt i 1 mom. Utskottet föreslås därför att uttrycket ”allvarligt brott” används i momentet. För tydlighetens skull konstaterar utskottet också att en förutsättning i fråga om de gärningsformer som avses i 1 och 2 punkten är omständigheter under vilka vapnet är ägnat att bli använt för ett allvarligt brott.

Villkoret ”är ägnat att” i 1 mom. är ett rekvisit som är kännetecknande för abstrakt fara och som redan används i strafflagen. Förekomsten av abstrakt fara innebär att gärningen utifrån en bedömning på förhand, det vill säga sett till tidpunkten för gärningen, är sådan att den typiskt leder till en följd. I propositionsmotiven redogörs det för vad som ska beaktas vid bedömningen av abstrakt fara när momentet tillämpas (se RP, s. 88). För att förtydliga paragrafen är det dock motiverat att precisera strukturen ”är ägnat att” och omständigheterna under vilka ett skjutvapen lånas ut eller överläts. Utskottet föreslår därför att momentet kompletteras med ordalydelsen ”utifrån uppgifter om dess innehavares, låntagares eller förvärvares verksamhet”. Avgörande är således de uppgifter som speglas mot omständigheterna vid tidpunkten för gärningen, vilket motsvarar det som konstateras i propositionsmotiven (se RP, s. 88).

Dessutom preciserar och kompletterar lagutskottet motiveringen till paragrafen enligt följande.

Inledningsvis konstaterar utskottet för tydlighetens skull att tillämpningsområdet för 1 mom. inte inbegriper en oklar koppling till eventuell brottslig verksamhet, utan den gärning som avses i momentet ska vara kopplad till begående av ett sådant allvarligt brott som nämns i momentet. Också en gärning enligt utskottets förslag till 3 mom. (2 mom. i RP) är kopplad till begående av brott, eftersom en organiserad kriminell sammanslutning enligt definitionen i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen handlar i samförstånd för att begå de brott som avses i bestämmelsen i fråga.

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott ska vara straffbart endast när gärningen är uppsåtlig, och gärningsmannens uppfattning är avgörande vid bedömningen av uppsåt. Uppsåtligheten ska på det sätt som avses i 3 kap. 6 § och 4 kap. 1 § i strafflagen täcka förfarandet som avses i brottsrekvisitet. Gärningmannen ska således på det sätt som förutsätts i de nämnda bestämmelserna ha en tillräcklig uppfattning om det förfarande som avses i brottsrekvisitet. Vad detta i varje enskilt fall förutsätter i fråga om olika brottsrekvisit bedöms i varje enskild situation där straffbestämmelsen tillämpas.

Olika situationer där personer eventuellt kan göra sig skyldiga till brott behandlas i propositionsmotiven (se RP, s. 88). Lagutskottet preciserar och kompletterar propositionsmotiven och betonar att syftet med sådant innehav av skjutvapen som avses i paragrafen kan vara att låna ut eller överlåta vapnet till någon annan under de omständigheter som avses i 1 mom. eller till en organiserad kriminell sammanslutning i enlighet med 3 mom (2 mom. i RP). Om vapnet lånas ut eller

Betänkande

överlåts, döms utlånanaren eller överlåtare inte separat för innehav enligt paragrafen, eftersom innehavet är ett förbrott som är nödvändigt för att kunna låna ut eller överlåta skjutvapnet.

När det gäller tidpunkten för brottet konstateras det i propositionsmotiven att hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott kan vara fortlöpande verksamhet särskilt om den har koppling till kriminella sammanslutningar (se RP, s. 89). Lagutskottet konstaterar att detta gäller innehav av skjutvapen, eftersom tidpunkten för utlåningen och överlåtelser i allmänhet kan bestämmas, varvid tidpunkten för utlåningen eller överlåtelser blir brottstidpunkten. Tidpunkten för innehavet av skjutvapnet är i sin tur beroende av omständigheterna kring gärningen och aspekter som annars har samband med den. Tiden för gärningen kan vara kort till exempel i en situation där skjutvapnet förvaras endast tillfälligt för att lånas vidare eller överlåtas. I övrigt omfattar straffbarheten för innehav den tid under vilken det kan anses föreligga en sådan beaktansvärd risk för att vapnet blir använt för ett allvarligt brott. Tiden för innehavet är således kopplad till huruvida abstrakt fara föreligger, vilket bedöms från fall till fall.

Det som konstaterats om tidpunkten för gärningen gäller delvis också det tidsmässiga samband som innehavet, utlåningen eller överlåtelser ska ha med tanke på det allvarliga brott som förmodas begås i framtiden. Det förutsätts dock inte att ett allvarligt brott begås omedelbart efter innehavet, utlåningen eller överlåtelser eller ens särskilt snabbt efter att ett brott som gäller hantering av skjutvapen har begåtts. Det förutsätts dock att de omständigheter som medför abstrakt fara föreligger på det sätt som förutsätts i 1 mom.

Utskottet betonar för tydlighetens skull att det inte krävs något tidsmässigt samband mellan en gärning enligt 3 mom. (2 mom. i RP) och ett brott som förmodas ske i framtiden. Av den anledningen är det redan i sig en straffbar gärning att låna ut eller överlåta eller försöka låna ut eller överlåta ett skjutvapen till en grupp som uppfyller definitionen av en organiserad kriminell sammanslutning.

I propositionsmotiven behandlas den föreslagna paragrafens förhållande till andra skjutvapenbrott (se RP, s. 89). Enligt propositionen kan den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott bli tillämplig vid sidan av den föreslagna paragrafen när en person bär ett skjutvapen på en allmän plats eller i trafikmedel. Tillämpningsområdena för den föreslagna paragrafen och den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott är inte överlappande så att det ena skulle täcka det andra. Dessutom framgår det av propositionsmotiven till den nya kvalificeringsgrunden att om det är fråga om att gärningsmannen innehar ett skjutvapen under sådana omständigheter där vapnet i enlighet med 2 § är ägnat att bli använt för ett allvarligt brott, ska situationen bedömas i ljuset av de allmänna utgångspunkterna för sammanläggning av brott (se RP, s. 92).

Lagutskottet påpekar att frågor som gäller sammanläggning av brott i sista hand avgörs från fall till fall i praktiska tillämpningssituationer. Syftet med den nya kvalificeringsgrunden för brott som gäller hantering av skjutvapen och grovt skjutvapenbrott är att skydda samma rättsobjekt, såsom människors liv och hälsa. Syftet med den nya kvalificeringsgrunden är dessutom att skydda allmän ordning och säkerhet. Trots att de två straffbestämmelserna är kopplade till skyddet av samma rättsobjekt innebär det inte att de inte skulle kunna bli tillämpliga i samma situation. I enlighet med vad som konstateras i propositionen är en bedömning av om den ena straffbestämmelsen (helt och hållet) kan anses täcka den andra bestämmelsen av betydelse för lagkonkurrensen,

Betänkande

det vill säga huruvida rekvisitet för ett eller flera brott tillämpas på ett visst förfarande. Rekvisitet för ett brott som gäller hantering av skjutvapen och den nya kvalificeringsgrunden för grovt skjutvapenbrott skiljer sig delvis från varandra, eftersom straffbarheten för ett brott som gäller hantering av skjutvapen inte på samma sätt som den nya kvalificeringsgrunden förutsätter att en person bär det vapen som är föremål för gärningen utan rätt att inneha vapnet. Också i sådana fall där en person bär ett skjutvapen utan rätt att inneha vapnet, skiljer sig straffbestämmelsen om ett brott som gäller hantering av skjutvapen från den nya kvalificeringsgrunden i fråga om villkoret "är ägnat att" som hänför sig till att abstrakt fara för ett brott föreligger. I den nya kvalificeringsgrunden ingår inget sådant villkor. Utskottet påpekar för tydlighetens skull att straffbestämmelserna om brott som gäller hantering av skjutvapen och grovt skjutvapenbrott båda kan bli tillämpliga till exempel när en person bär ett skjutvapen på en allmän plats utan rätt att inneha ett sådant vapen och omständigheterna är sådana att vapnet är ägnat att bli använt för ett allvarligt brott.

I propositionsmotiven behandlas också den föreslagna paragrafens förhållande till tillämpnings-situationer som gäller deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen (se RP, s. 90). Enligt propositionen är avsikten att 2 mom. i den föreslagna paragrafen (3 mom. enligt utskottets ändringsförslag) ska ersätta 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen i fråga om skjutvapen så att utlåning eller överlåtelse av skjutvapen eller försök till utlåning eller överlåtelse blir straffbart enligt det momentet. Det leder till mer omfattande och strängare straffpraxis än för närvarande, eftersom den föreslagna paragrafen också gäller situationer där det bara är fråga om endast ett skjutvapen och straffskalan för brottet är strängare än för deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet. Den föreslagna paragrafen förutsätter inte heller att det i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet begås ett allvarligt brott eller ett straffbart försök till ett sådant brott, vilket är en förutsättning enligt 17 kap. 1 a § 1 mom. 2 punkten i strafflagen.

I propositionsmotiven nämns som exempel på straffbart innehav enligt 1 mom. att gärningsmannen uttryckligen förvarar ett skjutvapen för en eller flera gärningsmän som kommer att begå ett allvarligt brott (se RP, s. 88). En person kan till exempel i enlighet med överenskommen arbetsfördelning inneha ett skjutvapen för ett brott som kommer att begås inom en organiserad kriminell sammanslutning eller någon annan grupp. Av motiven kan man sluta sig till att sådant innehav av skjutvapen som har koppling till en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet blir straffbart som brott som gäller hantering av skjutvapen och inte som deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen.

3 §. Grovt skjutvapenbrott. Med hänvisning till detaljmotiven till 1 § föreslår utskottet att *det inledande stycket i 1 mom.* preciseras så att paragrafen inte tillämpas på gärningar som avses i 1 § 1 mom. 4–6 punkten.

Den föreslagna paragrafens 1 mom. 1–3 punkten motsvarar kvalificeringsgrunderna i 1 mom. i den gällande paragrafen. I propositionen föreslås *en ny 4 punkt* om bärande av skjutvapen på en allmän plats eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen. I nuläget bestraffas en sådan gärning som ett skjutvapenbrott av grundformen. För att gärningen ska betraktas som grovt förutsätts det dessutom att brottet också bedömt som en helhet är grovt. Vidare föreslås det i propositionen att minimistraffet för grovt skjutvapenbrott höjs från fängelse i fyra månader till fängelse i två år.

Betänkande

Uttrycket ”bärande” i den nya 4 punkten anknyter till hänvisningen i det inledande stycket till skjutvapenbrott som avses i 1 §, eftersom bärande är sådant innehav som avses i 1 § 1 mom. 1 punkten. Av propositionsmotiven framgår också att ”bärande” innebär att personen har med sig vapnet när han eller hon rör sig genom att bära det i sin hand, i sina kläder eller i någon typ av bärutrustning (se RP, s. 90). Straffbart innehav kan enligt propositionen också vara att skjutvapnet transporteras i ett trafikmedel. Utifrån det som sägs i propositionen är det med andra ord väsentligt att personen innehar skjutvapnet när han eller hon rör sig utan att han eller hon har rätt till ett sådant vapen.

I ljuset av det som sägs ovan omfattar tiden för gärningen hela den tid när personen rör sig med ett skjutvapen. Vid bedömningen av om gärningarna utgör ett eller flera brott fästs uppmärksamhet särskilt vid gärningarnas tidsmässiga dimension samt vid om det varit fråga om sammanhängande verksamhet eller klart separata gärningar. En sådan bedömning görs från fall till fall. Lagutskottet påpekar för tydlighetens skull att om personen för en kort stund avlägsnar sig från en allmän plats eller färd i ett trafikmedel kortvarigt avbryts innebär det inte att den som bär ett skjutvapen utan rätt att inneha ett sådant vapen gör sig skyldig till flera brott.

Punkten gäller också skjutvapen som inte är funktionsdugliga (se RP, s. 90). Utskottet anser att detta är befogat, eftersom man med sådana vapen kan göra sig skyldig till allvarliga brott, särskilt hotbrott, i situationer där den person som brottet riktas mot inte vet om att skjutvapnet inte är funktionsdugligt. Vid bedömningen av om brottet bedömt som en helhet är grovt kan det emellertid vara av betydelse om skjutvapnet inte är funktionsdugligt. Om ett vapen däremot är så obrukbart att det inte uppfyller definitionen av skjutvapen i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen, är bärande av skjutvapnet inte straffbart som skjutvapenbrott av grundformen eller som grovt skjutvapenbrott.

Ett viktigt rekvisit vid tillämpningen av den nya 4 punkten är att en person bär ett vapen ”utan rätt att inneha ett sådant vapen”. Enligt propositionsmotiven har ordalydelsen ”utan rätt” samband med tillståndsplikten enligt 18 § 1 mom. i skjutvapenlagen (se RP s. 44 och 91), men det har också beaktats att det finns vissa undantag från tillståndsplikten. Ordalydelsen ”utan rätt” täcker således inte situationer där en person bär med sig ett skjutvapen som han eller hon i enlighet med skjutvapenlagen har tillstånd eller rätt att inneha. Den nya kvalificeringsgrunden ska därmed inte tillämpas i sådana fall där en person på allmän plats eller i ett trafikmedel bär ett skjutvapen som han eller hon har tillstånd eller rätt att inneha enligt skjutvapenlagen.

Också ett skjutvapen som en person har tillstånd eller rätt att inneha enligt skjutvapenlagen får dock på det sätt som framgår av propositionsmotiven i enlighet med 106 a § 1 mom. i skjutvapenlagen bäras och transporteras på allmän plats och i motordrivna fordon endast då det finns godtagbara skäl till det (se RP, s. 91). Enligt motiveringen till bestämmelsen kan ett godtagbart skäl till exempel vara att vapnet förs till en skjutbana eller till reparation, eller från ett sådant ställe tillbaka till tillståndshavarens bostad. Skjutvapen kan också bäras i arbetsuppdrag. Vid bedömningen av godtagbarheten beaktas också andra eventuella bestämmelser, såsom jaktlagens bestämmelser om transport av jaktvapen. Om en person emellertid bär på ett skjutvapen i strid med tillståndet eller utan ett sådant godtagbart skäl som avses i 106 a § i skjutvapenlagen, kan personen göra sig skyldig till ett skjutvapenbrott av grundformen enligt 1 § i det aktuella lagförslaget eller,

Betänkande

när rekvisitet uppfylls, också till hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott enligt 2 §, även om den nya kvalificeringsgrunden inte blir tillämplig.

Den nya kvalificeringsgrunden tillämpas inte heller om ett skjutvapen transporteras i ett trafikmedel så att vapnets innehavare som är med har rätt att inneha det vapen som finns i trafikmedlet. I en sådan situation ska inte till exempel föraren, som kör en sådan person och dennes vapen i sitt färdmedel, dömas till straff (se RP, s. 92). En sådan situation kan vara till exempel när en person transporteras för att delta i hobbyverksamhet där skjutvapen används. Det kan också vara fråga om hobbyverksamhet för minderåriga barn.

För att bärande av ett olovligt skjutvapen ska betraktas som grovt skjutvapenbrott förutsätts det dessutom att gärningen också bedömd som en helhet är grov. I propositionsmotiven nämns för mildrande omständigheter som talar för att ett brott vid en helhetsbedömning ska betraktas som ett skjutvapenbrott av grundformen (se RP, s. 92). Särskild uppmärksamhet ska enligt propositionen fästas vid i vilket syfte skjutvapnet bärs, till exempel om det med avseende på 106 a § 1 mom. i skjutvapenlagen kan anses finnas godtagbara skäl till det. Skäl som är godtagbara med stöd av det nämna momentet hänför sig till exempel till att ett skjutvapen transporteras till en skjutbana eller för att användas vid jakt. Den faktiska fara för rättsobjekt som vapenbärandes gärning medför kan enligt propositionen vara av betydelse för helhetsbedömningen.

Med avseende på situationer där skjutvapen transporteras bör det också noteras att vapentillstånd enligt 43 § 1 mom. 8 punkten i skjutvapenlagen kan meddelas för förvaring och transport av ett hagelgevär, ett gevär, ett salongsgevär eller ett kombinationsvapen avsett att innehållas av en person som fyllt 15 men inte 18 år och som står under tillståndshavarens vårdnad. Innehavaren av ett sådant tillstånd gör sig således inte skyldig ens till skjutvapenbrott av grundformen.

I fråga om situationer som hänför sig till hobbyverksamhet betonar lagutskottet för tydlighetens skull att avsikten med de föreslagna ändringarna är att uttryckligen ingripa i verksamhet som orsakar fara samt i förekomsten av olagliga vapen i anslutning till organiserad och annan allvarlig brottslighet. Avsikten är inte att ändra bestämmelserna för jägare och andra vapenintresserade i en strängare riktning än för närvarande.

Utskottet noterar också att den nya 4 punkten inte utvidgar området för straffbart beteende, eftersom det redan nu är straffbart som skjutvapenbrott av grundformen att bära ett olovligt skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel. Det är således fråga om att straffet för gärningen i fråga i princip blir strängare än i nuläget, eftersom gärningen i fortsättningen är straffbar som grovt skjutvapenbrott. Om en person däremot har tillstånd till vapnet, men bär det på en allmän plats eller i ett trafikmedel i strid med tillståndet eller utan ett sådant godtagbart skäl som avses i skjutvapenlagen, gör han eller hon sig på det sätt som anges ovan skyldig till skjutvapenbrott av grundformen på samma sätt som i nuläget.

Det bör också noteras att grovt skjutvapenbrott på samma sätt som skjutvapenbrott av grundformen även i fortsättningen är ett brott som förutsätter uppsåt. Det kravet uppfylls inte till exempel i situationer som är en följd av mänsklig glömska, oaktsamhet eller rekvisitvillfarelse. Rekvisitvillfarelse handlar om att gärningsmannen vid tidpunkten för gärningen inte är medveten om att samtliga omständigheter som förutsätts för brottsbeskrivningens föreligger eller om gär-

Betänkande

ningsmannen misstar sig om en sådan omständighet. I nämnda situationer är bärande av skjutvapen inte heller förknippat med någon faktisk fara för skyddsintressen.

Lagutskottet har också övervägt att precisera den föreslagna nya punkten exempelvis så att den endast gäller vissa farliga eller annars allvarliga situationer där ett skjutvapen innehas utan rätt till ett sådant vapen. Utskottet har dock kommit fram till att det inte är motiverat att begränsa den nya kvalificeringsgrunden till att gälla exempelvis organiserade kriminella sammanslutningar eller annan allvarlig brottslig verksamhet som äger rum inom grupper, eftersom även enskilda persons verksamhet kan orsaka betydande fara.

I detta sammanhang fäste utskottet också vikt vid det föreslagna 1 § 4 mom., enligt vilken innehav av skjutvapen enligt 1 mom. 1 punkten i likhet med den gällande bestämmelsen inte betraktas som skjutvapenbrott, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning. Sådant agerande, till exempel i fråga om ärvda vapen, blir således inte straffbart som grovt skjutvapenbrott enligt den nya kvalificeringsgrunden. Det ska således inte vara straffbart att en person efter att ha gjort anmälan om skjutvapnet till polisen beger sig till polisen för att överlämna vapnet, och i detta syfte bär skjutvapnet på en allmän plats eller i ett trafikmedel.

Utöver att kvalificeringsgrunden enligt den nya 4 punkten uppfylls förutsätts det i enlighet med den gällande straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott att gärningen också bedömd som en helhet är grov. Om gärningen inte bedömd som en helhet kan betraktas som grov, kan det vara fråga om ett skjutvapenbrott av grundformen.

I propositionsmotiven har man strävat efter att öppna upp vad en helhetsbedömning allmänt taget och i den aktuella straffbestämmelsen innebär samt lyfta fram omständigheter som kan leda till att gärningen ändå betraktas som ett skjutvapenbrott av grundformen (se RP, s. 92 och 93). I motiven redogörs också för ett centralt avgörande av högsta domstolen (HD 2013:57) enligt vilket typen av brott och gärningsförhållandena kan inverka på hur brottets grovhet bedöms som en helhet (se RP, s. 10). Enligt högsta domstolens avgörande är enbart det att någon skärpningsgrund för den grova gärningsformen föreligger inte tillräckligt för att brottet bedömt som en helhet ska betraktas som grovt. Högsta domstolen har emellertid också konstaterat att i vissa fall kan brottets skärpningsgrund ta sig ett så skadligt eller farligt uttryck att den redan i sig ger anledning att betrakta brottet som grovt även bedömt som en helhet. I propositionsmotiven hänvisas det också till andra avgöranden av högsta domstolen enligt vilka helhetsbedömningen av en gärnings grovhet i sista hand görs genom att väga förmildrande och försvårande omständigheter mot varandra som en helhet samt därefter överväga om de omständigheter som framhäver gärningarnas klanderlighet är klart mer betydelsefulla än de förmildrande omständigheterna.

Enligt lagutskottet är det inte möjligt att entydigt beskriva vikten av att den nya kvalificeringsgrunden uppfylls vid helhetsbedömningen av grovt skjutvapenbrott med tanke på alla tänkbara situationer, utan bedömningen görs i sista hand i rättspraxis från fall till fall. Som det konstateras i propositionen är det att en kvalificeringsgrund uppfylls i sig en kraftig omständighet som talar för att gärningen ska betraktas som grov, men det innebär ännu inte att skjutvapenbrottet bedömt som en helhet är grovt. I helhetsbedömningen är typen av brott och under vilka omständigheter brottet begås av betydelse på det sätt som framgår av högsta domstolens avgörande. Utskottet anser att

Betänkande

den nya kvalificeringsgrunden i sig uttrycker att det rör sig om en gärning som i regel medför fara. Det har dock också betydelse under vilka omständigheter brottet har begåtts och vilken faktisk fara bärandet av skjutvapnet medför. Det är därför av betydelse i vilket syfte en person bär ett skjutvapen och huruvida den som uppsåtligen bär ett skjutvapen utan rätt att inneha ett sådant vapen är beredd att använda vapnet eller om det till och med i någon situation är hans eller hennes avsikt. Som det sägs ovan kan också vapnets funktionsduglighet ha betydelse vid helhetsbedömningen av gärningens grovhet.

Att ett brott bedömt som en helhet betraktas som grovt kan enligt lagutskottets uppfattning från fall till fall exempelvis stödja sig på att ett skjutvapen har förvärvats med brottsliga medel eller att det eventuellt finns ett brottsligt syfte med innehavet. Sådana omständigheter kan också gälla de kvalificeringsgrunder för grovt skjutvapenbrott som redan nu ingår i lagen. Av betydelse kan också vara till exempel att vapen eller vapendelar förvaras på ett sätt som gör det möjligt för personer som inte har rätt att inneha vapnen eller vapendelarna att få tillträde till dem. Omständigheter som kan stödja att en gärning betraktas som grovt skjutvapenbrott är också en stor mängd vapen eller vapendelar eller att betydande ekonomisk vinning eftersträvas genom brottet.

Vid bedömningen ska också från fall till fall sådana eventuella förmildrande omständigheter beaktas som vid en helhetsbedömning leder till att gärningen betraktas som skjutvapenbrott av grundformen. Som exempel nämns i propositionsmotiven att bärandet av skjutvapen kan ha att göra med att personens vapentillstånd nyligen har gått ut (se RP, s. 92). Som utskottet har påpekat ovan i den allmänna motiveringen är avsikten dock inte att helhetsbedömningen ska användas systematiskt och i stor utsträckning eller annars på ett sätt som avviker från andra typer av brott i syfte att undvika sådana strängare straff som följer av ändringen av straffskalan.

4 §. Lindrigt skjutvapenbrott. I propositionen föreslås det att de gärningar som enligt gällande 1 § 1 mom. 4–8 punkten är straffbara som skjutvapenbrott i fortsättningen ska vara straffbara som lindriga skjutvapenbrott. Lagutskottet anser med hänvisning till det som sägs i de allmänna övervägandena och i utskottets detaljmotivering till 1 § att gärningar som är straffbara enligt 1 mom. 5 och 6 punkten i den gällande paragrafen kan ändras så att de är straffbara som lindriga skjutvapenbrott, men att det är motiverat att de gärningar som avses i 4, 7 och 8 punkten också i fortsättningen är straffbara som skjutvapenbrott. De ändringar som utskottet föreslår i den aktuella 4 § innebär att *1 mom. 1, 4 och 5 punkten* stryks. Det innebär att den föreslagna *2 och 3 punkten* blir 1 och 2 punkten. Även om propositionen inte genomförs i den föreslagna omfattningen, är det på det sätt som föreslås i propositionen motiverat att ett lindrigt skjutvapenbrott förenas med hot om fängelse (se RP, s. 56).

2. Lagen om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

3 §. Teleavlyssning och dess förutsättningar. Paragrafens 3 mom. *6 punkt* har samordnats med den lagändring (928/2024) som trädde i kraft den 1 januari 2025. Därmed måste också *ingressen* ändras.

Betänkande

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 3—5 i proposition RP 204/2024 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 204/2024 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 17 och 41 kap. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 41 kap., sådant det lyder i lag 531/2007, och
fogas till 17 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 564/2015, ett nytt 4 mom. som följer:

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Bestämmelser om utlåning eller överlåtelse eller försök till utlåning eller överlåtelse till en organiserad kriminell sammanslutning av ett i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett skjutvapen eller av alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2 § i denna lag.

Betänkande

41 kap.

Om vapenbrott

1 §

Skjutvapenbrott

Den som

1) i strid med skjutvapenlagen överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, ~~eller~~

3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål,

4) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapen-näringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i den nämnda paragrafen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,

5) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller

6) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,

ska för *skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För skjutvapenbrott ska även den dömas som exporterar skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i strid med artikel 4 eller 9 och på ett sätt som avses i artikel 2.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Försök är straffbart.

Som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

Betänkande

2 §

Hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott

Den som

- 1) innehar ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett skjutvapen, eller
- 2) lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan

under omständigheter där skjutvapnet utifrån uppgifter om dess innehavares, låntagares eller förvärvares verksamhet är ägnat att bli använt för ett allvarligt brott, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller för olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §, ska för hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott dömas till fängelse i högst fyra år.

Ett allvarligt brott enligt 1 mom. är ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller olaga hot i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 1 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 2 § eller deltagande i utbildning för ett terroristbrott enligt 34 a kap. 4 b §.

För hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott döms också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen.

3 §

Grovt skjutvapenbrott

Om vid ett skjutvapenbrott enligt 1 § 1 mom. 1—3 punkten eller 2 mom.

- 1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar,
- 2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas,
- 3) brottet begås särskilt planmässigt, eller
- 4) gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen (612/2003) eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för grovt skjutvapenbrott dömas till fängelse i minst två och högst fyra år.

Försök är straffbart.

4 §

Lindrigt skjutvapenbrott

Den som

- 1) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapenäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen;

Betänkande

~~effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,~~

1) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning, ~~eller~~

2) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinrättningen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförs eller förts in till Finland,

~~4) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller~~

~~5) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,~~

ska för *lindrigt skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För *lindrigt skjutvapenbrott* döms också den som begår en gärning som avses i 1 § 1 eller 2 mom., om skjutvapenbrottet, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa.

5 §

Brott mot bestämmelserna om farliga föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål, ska för *brott mot bestämmelserna om farliga föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §

Innehav av farligt föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen innehar ett farligt föremål på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats eller i ett trafikmedel på en sådan allmän plats, ska för *innehav av farligt föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

7 §

Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 10 § i ordningslagen på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats innehar ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, ska för *innehav av föremål eller*

Betänkande

ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

8 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år, ska för *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Skjutbanebrott

Den som i strid med lagen om skjutbanor (763/2015)

- 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller
- 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen,

ska för *skjutbanebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Definitioner

Vid tillämpningen av bestämmelserna i 1–3 § i detta kapitel iakttas definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 §, 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande

2.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom., sådant det lyder i lag 928/2024,
som följer:

10 kap

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,

5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,

Betänkande

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist eller finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

- 12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,
- 13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,
- 14) grov penningförfalskning,
- 15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,
- 16) hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott,
- 17) grovt skjutvapenbrott,
- 18) grov miljöförstöring, eller
- 19) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförelser

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ordningsbotsförelser (986/2016) 15 § som följer:

15 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

För ringa överlåtelse enligt 41 kap. 8 § i strafflagen (39/1889) till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande

4.

Lag

om ändring av 102 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 102 §, sådan den lyder i lag 532/2007, som följer:

102 §

Skjutvapenbrott

Bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, hantering av skjutvapen för begående av ett allvarligt brott, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 41 kap. 1–4 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ordningslagen (612/2003) rubriken för 10 § samt 17 §, av dem 17 § sådan den lyder i lag 533/2007, som följer:

Betänkande

10 §

Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

17 §

Övriga straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan finns i 41 kap. 5–8 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att det följs upp hur de ändringar som följer av totalreformen av 41 kap. i strafflagen tillämpas och fungerar och vilka konsekvenser de har. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid tillämpningen av de ändringar som gjorts i straffbestämmelsen om grovt skjutvapenbrott och vilka ekonomiska och övriga konsekvenser ändringarna har samt hur straffpraxis utformas. Om det uppkommer problem måste omedelbara lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder vidtas för att avhjälpa dem. En rapport om uppföljningen av straffpraxis och konsekvenserna ska lämnas till lagutskottet före utgången av 2030.

Betänkande

Helsingfors 5.6.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Elisa Gebhard sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Aleks Jäntti saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.